

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ
W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

Podnoszenie kompetencji uczniowskich w dziedzinie nauk matematyczno-przyrodniczych i technicznych
z wykorzystaniem innowacyjnych metod i technologii - EDUSCIENCE

Monitoring przyrodniczy – II etap kształcenia „Obserwacje meteorologiczne”

Wszystkie szkoły biorące udział w projekcie zostały zaproszone do prowadzenia monitoringu przyrodniczego w okolicy szkoły. Głównym celem prowadzenia obserwacji i pomiarów jest przybliżenie uczniom zawodów o charakterze użyteczności społecznej w ramach tzw. „pracy w służbie”.

W szkole podstawowej na drugim etapie kształcenia zakres monitoringu to raczej wytworzenie nawyku obserwacji otaczającej przyrody w określonych porach dnia oraz zapamiętanie lub zanotowanie najważniejszych zaobserwowanych zjawisk. Każde zdarzenie i obserwacja dokonywana przez ucznia podlega jego subiektywnej ocenie i opisowi. Każde zdarzenie i obserwacja pomimo, że dokonywana jest przez poszczególnych uczniów wymaga wspólnego uzgodnienia danych w grupie. Przed dalszym przekazaniem informacji uczniowie muszą dokonać jej oceny pod kątem wiarygodności.

Dostarczone do szkół zestawy urządzeń oraz przyrządów pozwolą zapoznać się z aparaturą pomiarową, która jest używana w codziennych podstawowych obserwacjach meteorologicznych tj. termometr, wiatromierz, deszczomierz czy łąta śniegowa.

Na poziomie II etapu kształcenia dzieci powinny umieć zaobserwować, nazwać i określić typowe zdarzenia i fakty zachodzące w przyrodzie związane między innymi z porami roku, które są łatwe do zdefiniowania:

- temperatura powietrza na zewnątrz – wartość zmierzona przy pomocy automatycznej stacji meteorologicznej,
- wiatr – jeżeli wiatr występuje, określenie jego kierunku (cztery podstawowe) oraz siły

**PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ
W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO**

**Podnoszenie kompetencji uczniowskich w dziedzinie nauk matematyczno-przyrodniczych i technicznych
z wykorzystaniem innowacyjnych metod i technologii - EDUSCIENCE**

(powiew, porywisty, huragan);

- zachmurzenie – w trzech kategoriach: dzień słoneczny, zachmurzenie częściowe lub zachmurzenie pełne;
- zjawiska atmosferyczne – w czterech kategoriach: brak zjawisk, opad, wyładowania, tęcza lub mgła;
- typ opadu atmosferycznego – jeżeli zaobserwowano opad atmosferyczny należy podać czy jest to mżawka, deszcz, ulewa, śnieg, sadz czy też grad;
- grubość pokrywy śnieżnej – w okresie później jesieni, zimy oraz wczesnej wiosny;

W dalszej części zostaną przedstawione sposoby wykonywania pomiarów z uwzględnieniem prawidłowej instalacji (miejsce, ekspozycja itd.), natomiast montaż urządzeń zostanie wykonany przez szkoły w sposób zapewniający prawidłowe działanie sprzętu, bezpieczeństwo uczniów oraz chroniący przed kradzieżą i mechanicznym uszkodzeniem.

Pomiary parametrów takich jak prędkość wiatru oraz wielkość opadu atmosferycznego, nie są wymagane w obserwacjach meteorologicznych prowadzonych przez szkoły podstawowe (II etap kształcenia). Ze względu na dostarczony do wszystkich szkół jednakowy zestaw do obserwacji meteorologicznych, opis instalacji oraz wykonywania pomiarów dodatkowych zostały dołączone w celach informacyjnych. O ich wykorzystaniu, do celów edukacyjnych, decyduje nauczyciel.

1. Ogródek Meteorologiczny – lokalizacja

Przed przystąpieniem do realizacji zadań związanych z monitoringiem środowiska, szkoła powinna wyznaczyć odpowiednie miejsce w terenie, które pozwoli zorganizować ogródek meteorologiczny. Miejsce powinno być:

- bezpieczne,
- trudno dostępne dla osób trzecich,

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ
W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

Podnoszenie kompetencji uczniowskich w dziedzinie nauk matematyczno-przyrodniczych i technicznych
z wykorzystaniem innowacyjnych metod i technologii - EDUSCIENCE

- zlokalizowane z dala od budynków, wysokich płotów, drzew i krzewów,
- podłoże nie powinno być utwardzone (beton, asfalt, bruk), zaleca się trawniki,
- z dala od źródeł ciepła, pyłów i innych zanieczyszczeń.

2. Automatyczna stacja meteorologiczna Lacrosse WS-2800

Dostarczona do szkół stacja meteorologiczna Lacrosse WS-2800 pozwala na automatyczny pomiar i rejestrację temperatury, wilgotności i ciśnienia powietrza atmosferycznego, ilości ciekłych opadów atmosferycznych oraz kierunku i prędkości wiatru.

Przed instalacją stacji meteorologicznej Lacrosse WS-2800, czujników i stacji bazowej, należy sprawdzić czy nie występują problemy w komunikacji. Czujnik temperatury i wilgotności komunikuje się bezpośrednio ze stacją bazową, wiatromierz oraz deszczomierz komunikują się z czujnikiem temperatury.

Istnieje możliwość podłączenia stacji meteorologicznej do komputera. W tym celu należy zainstalować oprogramowanie Heavy Weather Pro PC, które można pobrać ze strony producenta www.lacrossetechnology.ft. Dostarczony ze stacją interfejs bezprzewodowy podpinamy do gniazda USB. Program umożliwia zarządzanie stacją, tworzenie wykresów oraz przeglądanie danych archiwalnych.

WAŻNE: PODCZAS ODCZYTU PARAMETRÓW METEOROLOGICZNYCH ZWRÓĆ UWAGĘ NA JEDNOSTKI !!! Stacja umożliwia odczyt danych w różnych jednostkach.

Dalsze kroki związane z instalacją czujników i oprogramowania, synchronizacją stacji z PC oraz obsługą programu można znaleźć w rozszerzonej instrukcji obsługi, dołączonej do stacji meteorologicznej oraz w filmie instruktażowym stworzonym na potrzeby projektu Eduscience.

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ
W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

Podnoszenie kompetencji uczniowskich w dziedzinie nauk matematyczno-przyrodniczych i technicznych
z wykorzystaniem innowacyjnych metod i technologii - EDUSCIENCE

3. Temperatura powietrza [°C]

Do pomiaru temperatury powietrza służy czujnik temperatury i wilgotności zamontowany w osłonie radiacyjnej, która zapobiega przed bezpośrednim działaniem promieni słonecznych. Budowa osłony radiacyjnej pozwala na swobodny przepływ powietrza i wentylację wewnątrz osłonki. Pozwala to na pomiar temperatury powietrza z możliwie małym błędem. W celu zwiększenia dokładności pomiaru oraz uniknięcia poważnych błędów pomiarowych należy zainstalować czujnik według poniższych wskazówek:

- Najlepszą lokalizacją jest maszt, na którym zainstalowano wiatromierz
- Czujnik powinien zostać zainstalowany na wysokości 2 metrów nad gruntem.
- W skrajnych przypadkach możliwa jest instalacja czujnika na ścianie budynku od strony północnej.
- Jeżeli czujnik będzie zamontowany w innym miejscu niż ogródek meteorologiczny, należy uważać, aby czujnik nie znajdował się w strefie ciągłego nasłonecznienia.

Odczytu temperatury powietrza zmierzonej w chwili obserwacji oraz maksymalnych i minimalnych wartości dobowych możemy wykonać na dwa sposoby:

- wykorzystując informacje wyświetlane na panelu stacji bazowej,
- w programie Heavy Weather Pro PC.

Ponieważ stacja meteorologiczna umożliwia odczyt temperatury powietrza z czujnika zainstalowanego na zewnątrz budynku (outdoor) oraz temperatury powietrza z czujnika zamontowanego w stacji bazowej (indoor), należy zwrócić uwagę, którą wartość odczytujemy.

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ
W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

Podnoszenie kompetencji uczniowskich w dziedzinie nauk matematyczno-przyrodniczych i technicznych
z wykorzystaniem innowacyjnych metod i technologii - EDUSCIENCE

4. Siła i kierunek wiatru

W ramach prowadzonego monitoring środowiska przyrodniczego, uczniowie podają siłę wiatru, którą określają na podstawie obserwacji własnych na: powiew, wiatr porywisty lub huragan. W celu dokonania prawidłowej oceny siły wiatru, nauczyciel może pokierować uczniów wykorzystując wskazania automatycznej stacji meteorologicznej oraz przedziałów podanych w tabelce 1.

Tab.1. Ocena siły wiatru na podstawie przedziałów prędkości wiatru

Siła wiatru	Prędkość wiatru
brak wiatru	do 2 m/s
powiew	do 3- 8 m/s
wiatr porywisty	do 9- 19 m/s
huragan	od 20 m/s

Uczniowie powinni określić kierunek wiatru podając jeden z czterech głównych kierunków geograficznych (północ, południe, wschód, zachód), z których wieje wiatr. W tym celu mogą posłużyć się odczytem ze stacji meteorologicznej zainstalowanej w przyszkolnym ogródku meteorologicznym, a nauczyciel może skorzystać z przedziałów podanych w tabelce 2.

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ
W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

Podnoszenie kompetencji uczniowskich w dziedzinie nauk matematyczno-przyrodniczych i technicznych
z wykorzystaniem innowacyjnych metod i technologii - EDUSCIENCE

Tab.2. Ocena kierunku wiatru na podstawie stopni odczytanych z wiatromierza.

Kierunek wiatru	Stopnie odczytane z wiatromierza
Północny (N)	326 do 45
Wschodni (E)	46 do 140
Południowy (S)	141 do 235
Zachodni (W)	236 do 325

Do pomiaru prędkości (nie siły) i kierunku wiatru używa się wiatromierza. W celu uniknięcia błędów pomiarowych należy spełnić poniższe zalecenia:

- Wiatromierz należy zamontować na stabilnym maszcie o wysokości minimum 2 metrów (można do tego wykorzystać łatę śniegową).
- Niedopuszczalna jest instalacja wiatromierza przy ścianie budynku lub na poręczy tarasu/balkonu.
- Maszt do wiatromierza powinien być zlokalizowany na otwartej przestrzeni.
- W okresach zimowych, późnej jesieni oraz wczesnej wiosny, należy sprawdzić czy wiatromierz nie jest zalodzony.
- Należy kontrolować stan łopatek mierzących prędkość wiatru. Ich połamanie wpłynie negatywnie na pomiar.

Podczas instalacji wiatromierz należy ustawić możliwie dokładnie zgodnie z kierunkami geograficznymi, zaznaczonymi na obudowie wiatromierza, tak by bateria słoneczna znajdowała się na południe (S). Następnie wciskamy przycisk RESET, znajdujący się na spodzie wiatromierza. Więcej informacji znajduje się w rozszerzonej instrukcji obsługi.

UWAGA: Należy pamiętać, że wiatromierz jest bardzo delikatnym urządzeniem, który ze

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ
W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

Podnoszenie kompetencji uczniowskich w dziedzinie nauk matematyczno-przyrodniczych i technicznych
z wykorzystaniem innowacyjnych metod i technologii - EDUSCIENCE

względu na swoją budowę może łatwo ulec uszkodzeniu.

Odczytu możemy wykonać na dwa sposoby:

- wykorzystując informacje wyświetlane na panelu stacji bazowej,
- w programie Heavy Weather Pro PC.

5. Wielkość opadu atmosferycznego

W ramach prowadzonego monitoringu, uczniowie powinni rozpoznać rodzaj opadu atmosferycznego. Każdorazowo powinni określić typ opadu. Opady dzielimy na stałe oraz ciekłe, a do podstawowych typów opadów, które uczeń powinien umieć rozróżnić, należą: mżawka, deszcz, ulewa, śnieg, sadz oraz grad.

W dalszej części przedstawiono sposoby pomiaru grubości pokrywy śnieżnej. Wielkość opadu atmosferycznego ciekłego (deszcz) jest parametrem dodatkowym, który nie jest wymagany w monitoringu prowadzonym na drugim etapie kształcenia, ale może być wykorzystany przez nauczyciela w celach informacyjnych. O ich wykorzystaniu, do celów edukacyjnych, decyduje nauczyciel.

5.1. Wielkość opadu atmosferycznego – deszcz [mm]

Deszczomierz służy do pomiaru opadu atmosferycznego. Dostarczony do szkół deszczomierz pozwala zmierzyć ilość opadu ciekłego, przede wszystkim deszczu. W celu przeprowadzenia poprawnej instalacji należy zastosować się do poniższych uwag:

- W standardowych obserwacjach meteorologicznych deszczomierz jest ustawiony na stabilnej platformie na wysokości 1 metra
- Na potrzeby projektu EduScience może być zamontowany nieco wyżej (np. na szczycie łąty śniegowej)

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ
W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

Podnoszenie kompetencji uczniowskich w dziedzinie nauk matematyczno-przyrodniczych i technicznych
z wykorzystaniem innowacyjnych metod i technologii - EDUSCIENCE

- Należy zwrócić uwagę, aby platforma, na której zamontowany jest deszczomierz umożliwiała odpływ opadu
- Deszczomierz może być wykorzystywany jedynie do pomiaru opadów ciekłych, nie ma możliwości pomiaru opadów stałych
- Sugeruje się demontaż deszczomierza na okres zimowy

Odczytu możemy wykonać na dwa sposoby:

- wykorzystując informacje wyświetlane na panelu stacji bazowej,
- w programie Heavy Weather Pro PC.

Jednostką używaną do określenia ilości wody, która dotarła do powierzchni ziemi w postaci opadu, jest milimetr [mm] (wody) lub litr wody na metr kwadratowy (l/m^2) powierzchni. Wartości jednostek są sobie równe jednak powszechnie używa się milimetrów [mm]. Inaczej mówiąc 1 litr [l] deszczu rozlany na 1 metrze kwadratowym [m^2] stworzyłby warstwę wody o grubości 1 milimetra [mm].

5.2. Grubość pokrywy śnieżnej [cm]

W okresie występowania pokrywy śnieżnej do określenia grubości warstwy świeżego śniegu wykorzystuje się podziałkę centymetrową znajdującą się na łacie śniegowej. W tym celu podczas prac związanych z organizacją ogródka meteorologicznego, należy zainstalować dostarczoną do szkół, tzw. łatę śniegową (śniegowskaz), stosując się do poniższych wskazówek:

- Łata śniegowa powinna być zainstalowana z dala od budynków, drzew i wysokich krzewów.
- W miejscu uniemożliwiającym naruszenie świeżego opadu śniegu np. poprzez

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ
W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

Podnoszenie kompetencji uczniowskich w dziedzinie nauk matematyczno-przyrodniczych i technicznych
z wykorzystaniem innowacyjnych metod i technologii - EDUSCIENCE

zadeptanie.

- Z dala od źródła pyłów, sadzy oraz źródła ciepła.

6. Zachmurzenie

Podczas wykonywania obserwacji meteorologicznych w ogródku meteorologicznym należy określić zachmurzenie, czyli pokrycie nieba przez chmury. Obserwacja polega na spojrzeniu w niebo i oszacowaniu ile widzimy nieba, a ile chmur. W szkole podstawowej, uczniowie powinni określić czy niebo jest pokryte w całości przez chmury (zachmurzenie pełne), częściowo lub występuje słoneczna bezchmurna pogoda.

7. Zjawiska atmosferyczne

W czasie obserwacji meteorologicznym uczniowie powinni zwrócić uwagę na występowanie dodatkowych zjawisk atmosferycznych takich jak: mgła, tęcza, wyładowania elektryczne oraz występowanie opadów.